

XI МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ»

1 і 2 жовтня 2010 р. у НУ «Львівська політехніка» відбулася чергова XI -а Міжнародна наукова конференція «Проблеми української термінології». Організаторами конференції були Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології (ТК СНТТ) та НУ «Львівська політехніка» під спільним патронатом МОН і Держспожив-стандарту України.

Під час конференції працювало чотири секції. На пленарних і секційних засіданнях заслухано велику кількість доповідей. Виступали доповідачі з України, Австрії, Білорусі та США. На конференції були висловлені думки вчених різних шкіл і напрямів від Львова до Луганська. Для нас цікавими були б секції «Нормування та стандартизація термінології» та «Термінологія природничих знань».

Термінологічні конференції проходять у Львові з 1992 р. З самого початку вони проводилися під девізом: «Житимуть нації, мовою яких говоритимуть комп'ютери». У перші роки провадилася велика робота зі створення термінів, випрацювання певних термінологічних систем і правил. З того часу створено велику кількість російсько-українських словників з різних наукових напрямів, термінологічних стандартів. Одночасно на конференціях, у пресі велося обговорення стану речей у галузі термінології.

Зараз стан у галузі термінології більш-менш стабілізувався. Проблем з наявністю та стандартизацією наукових термінів практично немає. Тому проблематика доповідей на конференції дещо змінилася. Більше уваги приділяється філологічним проблемам, пов'язаним з термінологією. У зв'язку з цим конференцією мають зацікавитися наші філологи. Тим більше, що «Львівська політехніка» видає матеріали конференції у «Віснику НУ «Львівської політехніки», який є фаховим журналом ВАК.

Які тенденції у галузі української наукової термінології існують сьогодні? Для нас, регіона, в якому переважає у спілкуванні російська мова, важливі такі рішення термінологічних конференцій та Держспоживстандарту України.

По-перше, дуже важливе знання і використання термінологічного стандарту ДСТУ 3966-2000 «Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять». Зasadничою основою цього стандарту є концепція україномовного позначення процесових понять. Згідно з нею дія, подія і наслідок події позначаються різними термінами.

Дія (процес) – це змінювання стану учасника дії; воно може здійснюватися у минулому, теперішньому та майбутньому часі. *Подія* – факт проходження певного етапу (моменту) у перебігу дії. І *наслідок* (події) – річ, стан або зміна стану учасника дії, отримані або набуті на момент події.

Цього нема у російській мові, тому важко сприймається у нас. Наприклад, російський термін *деформація* має перекладатися на українську мову трьома словами залежно від закладеного у нього сенсу: *деформування* (дія, яка здійснюється саме зараз); *здеформування* (подія, яка відбулася, наприклад, годину тому) і *деформація* (наслідок події, результат, який можна виміряти у міліметрах, градусах тощо).

По-друге, Міністерству освіти і науки України рекомендовано запровадити обов'язкову мовно-термінологічну експертизу текстів підручників і навчальних посібників, яким надається гриф Міністерства. Багато авторів підручників, які претендують на нього, щоб не прикладати багато зусиль, перекладають свої рукописи на українську мову за допомогою «Рути» або якоїсь іншої подібної програми. Унаслідок цього у підручниках шановних авторів можна зустріти не лише неправильні терміни, але й навіть просто порушення елементарних норм української мови. Тобто авторам непогано було б самім згадати українську граматику і сумлінно ставитися до своїх текстів.

Багато термінологічних стандартів, затверджених на початку 90-х років, створювалися поспіхом. У той час для деяких організацій це був просто спосіб отримати кошти від Держстандарту України. Тому ці стандарти вимагають обережного використання з огляду на сучасний стан термінології, на новітні праці мовознавців і термінологів.

Стосовно практичного використання сучасної української науково-технічної термінології у нашому університеті можна сказати наступне.

Сьогодні не можна стверджувати, що немає українських термінів у тій чи іншій галузі науки. Терміни є. Обговорюються лише специфічні деталі термінології. Велика кількість термінологічних стандартів (ДСТУ) практично з усіх галузей наук, що вивчаються у нашому університеті, є у нашій науковій бібліотеці. В Україні видано багато російсько-українських наукових словників з різних напрямів, які теж є у бібліотеці. Більше того, значну кількість термінологічних проблем можна вирішити вдома за допомогою інтернету.

Наша бібліотека передплачує журнал «Стандартизація, сертифікація, якість», який регулярно публікує поради та дискусійні статті на термінологічну тематику.

Словом, «не бійтесь заглядати в словники», як радив свого часу М. Рильський. Треба прикласти зусиль і відірватися від звичних кальок з російської мови. Наприклад, іноді можна почути або прочитати: *учбовий* посібник, *учбовий* план. Від якого іменника походить прикметник «учбовий»? Від слів «учба», «учёба»? Таких слів в українській

мові немає. Є іменник *навчання*, і посібник або план повинні бути *навчальними*. Або ще один приклад. Всі вже звикли до слів *рознімати*, *рознімний*. Але коли мова доходить до площини, яка поділяє штамп, ливарну форму, обов'язково з'являється миліша для слуху калька *роз'єм* замість українського слова *рознім*.

Справа нас, викладачів, донести до молодого покоління правильну милозвучну українську наукову мову. Бо, як сказала Ліна Костенко: «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову».

Одержано 16.11.2011

© Канд. техн. наук В. М. Плєскач

Национальный технический университет, г. Запорожье

Pleskach V. International scientific-technical conference «Problems of Ukrainian terminology»
